

Flatekan på Vanngården

Det ligger en gammal flateka uppdragen i gräset vid Vanngården på Långören. Man kunde se den ganska länge tills den till slut var helt borta. Det sista man såg var konturen i gräset, konturen efter en gammal båt. Ingenting speciellt kanske, en gammal båt bara. Glömd och så till slut tog naturen tillbaka sitt, så som hon alltid gör.

Det var vinter och året kan ha varit 1944. Där kom hon övergiven och drivande över havet för att så småningom stranda på Långören. Varifrån hon kom vet ingen, kanske från andra sidan havet. Det kom många farkoster därifrån vid den tiden. Det var svårt att leva på andra sidan Östersjön.

Flatekan Foto: Bo Wanngård

Lotsen Torsten Bergström på Långören hittade ekan och tog hand om den. Han anmälde fyndet till Kustbevakningen så som man ska göra men tiden gick och ingen hörde av sig varför han fick behålla båten. En flateka var inte en sådan båt som användes på vår ö. Där förekom mest blekingsekor och jaktkanoter, så fanns det motorbåtar och så lotsbåtarna förstås.

Pappa hade en grönmålad jaktkanot som han hade köpt när den redan var gammal. Den var tung att ro och ganska klumpig. Kanske skulle den här båten kunna användas till lite fiske och transporter nära ön? Det var en smacker liten båt med en vacker språnglinje, akterspegel och med en ganska stor kraft i fören. Den saknade däck och var helt öppen. All inredning var borta, båten var helt tom.

Båten försågs med årtullar och ett par åror blev anpassade. Tillen och tofter blev tillverkade och så kom tjära och färg på. Hon hade en liten köl, en 3 cm hög kölbräda som sträckte sig utefter hela båtens längd. Denna köl bedömdes vara för klen varför den kompletterades med ytterligare några cm och kölen blev ca 10 cm djup. Det behövdes för att kunna ro en rak kurs och segla lite om det skulle behövas. I alla fall fick mittoften ett masthål också. Att man kan segla med alla båtar är en kunskap som man har i skärgården. Bättre eller sämre men det går i alla fall alltid att försöka. Ett öskar som passade i flata båtar tillverkades. Att allt gjordes hemma i det egna uthuset var en självklarhet.

Gunnel i flatekan med bröderna Håkan och Ingmar Bergström
Foto: Rut Lindeborg

Flatekan blev en vän i familjen. Alla använde henne och hon var ute på sjön mest varje dag. Utmärkt båt att vittja ryssjorna med. Sätta flundregarn, ljusa ål eller kasta med kastspö. Barnen hade också stor glädje av båten och det var med den som vi lärde oss att ro.

I samband med kriget samlades lotsar från hela landet till tjänstgöring i Falsterbokanalen. Från Långören blev pappa rekryterad. Det var en stor påfrestning för familjen, men tvungen att uthärda. Om man tackade nej så var det lätt att komma vid sidan om när det gällde karriären i Lotsverket. Pappa hade en tidigare tjänstgöringsperiod där så han visste vad det handlade om.

Familjen bestod av fyra personer. Två söner, den ena sex och den andra tre år gamla. Pappa åkte iväg och började sitt arbete med att lotsa fartygen genom kanalen. All trafik genom Öresund passerade Falsterbokanalen eftersom det var minerat i hela sundet. Övriga lotsar från Långören var Erik Bergström som sedan hamnade på Aspö och Ture Olofsson som blev kvar som lots i Skåne.

Falsterbokanalen hade två lotsplatser Nord och Syd. Lotsarna lotsade bara ena hållet och cyklade sedan tillbaka.

Fram och tillbaka, dag efter dag, månad efter månad, åren gick. Man arbetade efter vad jag kommer ihåg sex dagar och var ledig den sjunde. Det gick i ett och det var nog en mycket ansträngande period för lotsarna. Det fanns ett lotshus vid varje lotsplats. Där fanns det förläggning där lotsarna kunde sova över och laga lite mat.

Pappa hittade så småningom en bostad så att han kunde sända efter sin familj. Det blev en lycklig tid för familjen. Pappa arbetade hårt men vi bodde i Ljunghuset ganska nära lotshuset så vi var ofta där. Inne i kanalen vid sidan om lotshuset fanns en liten badstrand. Det ligger en kaj där idag. Där tillbringade vi mycket tid, i alla fall på sommaren. Minnesbilden som dröjer sig kvar är sol och sommar med lotsarna i sina kakiuniformer och många badgäster som vill åka med lotsbåten ut.

När lotsångaren Malmö besökte Långören innan pappa åkte till Skåne så tog man Flatekan med för att lämna den i Falsterbokanalen. Det var med bestörtning som vi såg hur vår båt bara försvann. Pappa försäkrade att det var helt rätt och att vi

skulle ha den sedan men jag förstod ingenting. Det var ingen rolig dag på Långören det kan jag försäkra. Ta vår båt! Vi använde den varje dag. Det skulle ta ett bra tag innan vi sågs igen.

Vi hade mycket glädje av flatekan under perioden i Falsterbokanalen. En sommarsysselsättning var att ro ut en liten bit och försiktigt lyfta upp tångruskorna och skaka ur räkorna i båten. Tångruskan åkte i sjön igen och kunde på så sätt vittjas gång efter gång. Räkorna kokade mamma sedan. Härliga sommarminnen. Pappa fiskade med sina flundregarn och hade god nytta av båten. En utombordsmotor införskaffades och efter att akterspegeln blivit förstärkt kunde han utvidga sina fiskeområden.

En gärna sedd passagerare ombord var katten Lissie. Hon balanserade på den smala relingen och jamade varnande om vi kom för långt hemifrån. Lissie var dotter till en katt som var adopterad av lotsarna i kanalen. På väg in med lotsbåten efter att ha hämtat lotsen från ett fartyg mötte dom en katt som kom simmande i Öresund. Förmodligen hade hon blivit kastad i vattnet från något fartyg som passerade. Lotsarna räddade katten och hon bodde sedan dess hos lotsarna på Nord. En annorlunda katt. Hon var så stor. Väldigt smal men mycket hög och lång. Ingen hade sett en sådan katt. Hon trivdes bra på lotsstationen och skaffade sig sitt eget revir som hon sedan bevakade mot både hundar och katter.

En morgon var jag med pappa och tog flundregarnen. Tyvärr blev den ingen fångst denna gången. När vi ställde in motor och garn i sjöboden upptäckte jag att det fanns kattungar där. Förmodligen hade pappa kommit överens med mamma tidigare för jag fick välja ut en kattunge och ta den med hem. När vi kom hem till mamma i den nya lägenheten i Höllviksnäs hade vi en kattunge i en papperspåse i stället för vår uteblivna flundrefångst. Mamma tömde påsen i vasken och ut hoppade en kattunge. Det blev rop och skratt och mamma godkände den nya familjemedlemmen. Hon fick namnet Lissie efter grannfrun.

Perioden i Skåne tog slut och vi kunde åka hem till Långören igen. Senhösten 1949 flyttade vi hem. Pappa hade fått en tjänst på Långören och var säkert mycket nöjd med detta. Det hade hänt mycket under vår session i Skåne. Över två år. Jag hade lärt mig cykla och hade börjat skolan, vi hade fått en katt, pappa hade skaffat motorcykel, mamma hade blivit spätta och satt på bönpallen. Resan hem gick bra. Flatekan åkte med Lotsångaren Malmö vid nästa inspektionsresa. Mamma och lillebror åkte med lastbilen med vårt bohag.

Jag fick åka med pappa på motorcykeln. Och Lissie då? Jo hon satt i en väska som hängde på styret på motorcykeln. Hon verkade vara nöjd och tittade upp då och då.

Så var vi hemma i lotshuset igen. På lotshusgården fanns grusgångar kantade av rabatter med blommor. Ett grönsaksland längs staketet. I kåsen vid Kojören låg Flatekan. Vi var hemma igen!

Sommarlov, sol och sydvästlig vind. Vi, min lillebror Ingmar och jag var som vanligt ute i båten och rodde. Lekarna var olika. Ibland lekte vi lots och ibland var det upptäcktsfärd eller ett äventyr som att ta oss genom Balten, den trånga kanalen som skiljer Långören från Lilla Långören. Denna gången lekte vi segelbåt. Vi rodde upp mot vinden så långt vi kunde och så satte vi ena åran i msthålet för att fånga vinden och sedan satt vi i aktern och styrde med den andra åran. Så höll vi på fram och tillbaka tills pappa kallade in oss till stranden. Pappa hade sett att det fanns ett visst intresse för segling och det spann han vidare på. Han riggade jaktkanoten med ett litet segel och så seglade jag med det hela eftermiddagen. Jag fick instruktioner och det gick tydligen ganska bra. På morgonen efter säger pappa till mig att åka med postbåten upp till Torhamn, gå upp till farfar för han hade något åt mig. Jag gjorde så.

Farfar mötte mig på gården med ett segel. Ett prissegel som han hade sytt tidigare. Det satt färdigt på masten. "Spristång ordnar nog pappa till". När jag kommer ner till vägen med seglet på axeln kommer en bonde med häst och vagn: "jag ser att du är på väg till hamnen, hoppa upp!" Så kom jag hem med postbåten vid middagstiden med ett eget segel. Sedan dess har jag seglat och det betyder bl.a. att man slipper att ro så mycket.

"Vi har så många båtar att vi inte varken behöver eller kan ta hand om alla. Tycker inte du att vi kunde ge Flatekan till Magnus?" Vi hade flyttat ut ur Lotshuset och fått ett eget hus med strand och brygga. Tomten vid Kojören hade tagits över av en kusin till pappa. Sonen Magnus var så gammal att han nog behövde en egen båt att lära sig att ro i. Jo det är klart. Jag var nitton år och hade många andra intressen. Så blev det.

Hon fanns där Flatekan. Ofta såg jag Magnus mamma ro till Videskär. Det såg så fridfullt och harmoniskt ut. Det är egentligen det enda minne jag har av båten efter det vi lämnade den.

Det var en rolig båt. Undrar just var hon kom ifrån?

Tack Flatekan för många trevliga minnen!

Håkan Bergström